

СПІВВІДНОШЕННЯ ТИПІВ ВИКЛАДУ У СТРУКТУРІ ПЕРЕДУРУЧЕНОЇ РОЗПОВІДІ

Традиційно в художньому прозаїчному тексті розрізняються чотири типи викладу – авторське мовлення (АМ), діалогічне мовлення (ДМ), внутрішнє мовлення (ВМ) і невласне-пряме мовлення (НПМ) – які формують його вертикальну структуру [2,133]. Їхня репрезентованість у художньому тексті значною мірою визначається вибором форми художнього викладу – розповіддю від 3-ої особи, або розповіддю від 1-ої особи.

На думку дослідників В.Кухаренко і Г.Ярмоленко, передоручене оповідання накладає обмеження на використання типів викладу. Скорочення номенклатурного списку типів викладу в складі розповіді, організованої точкою зору персонажа, пояснюється тим, що остання не характеризується рухливістю (подібно до авторської) і може бути спрямована тільки на відтворення зовнішніх подій. Можна стверджувати, що оповідальну структуру передорученого оповідання формують лише два типи викладу: мовлення оповідача і діалог. Таким чином, у сказовій розповіді, як правило, не використовуються невласне-пряме і зображене внутрішнє мовлення, завданням яких є зображення внутрішнього світу героїв [3, 97].

Представляючи собою відмову від явної присутності автора у творі і передання викладу вигаданій особі, передоручена розповідь безпосередньо залежить від типу цього оповідача.

Суб'єкт мовлення визначає мовну організацію такої розповіді. При цьому, на думку Н.Кожевникової, між суб'єктом мовлення і типом розповіді існує двосторонній зв'язок: не тільки суб'єкт мовлення визначає лінгвістичні особливості наратива, але й самі по собі форми мовлення викликають із відомою певністю уявлення про суб'єкта, будують його образ [1, 104].

Проведене дослідження передорученої розповіді в сучасній англійській прозі дає всі підстави стверджувати, що перехід на точку зору персонажа-оповідача, здійснюваний у передорученій розповіді, спричиняє не тільки зміну мовної організації наратива, але і впливає на композиційні особливості твору, що виявляється у використанні типів викладу.

Даний тип наратива характеризується специфічним співвідношенням типів викладу. Мовлення оповідача є переважним типом викладу. На його частку припадає понад половину всього текстового масиву творів. У складі передорученої розповіді так зване "чуже мовлення" піддається ніби повторній передачі з боку оповідача, який на свій розсуд може не включати окремі діалогічні фрагменти у виклад або ж передавати репліки інших персонажів своїми словами. Це веде до скорочення текстового обсягу діалогічного мовлення.

Співвідношення типів викладу також залежить від модифікації оповідача, тобто того, хто виступає в ролі оповідача (доросла людина, дитина або тварина). Велику роль відіграє вік, освітній статус і соціальний стан оповідача.

Важливе значення для обчислення співвідношення типів викладу має також тип мовленнєвої діяльності наратора – усний або письмовий. У творах, організованих точкою зору персонажа, що будуються як усна розповідь, відсоток діалогу вищий, ніж у творах, орієнтованих на письмове мовлення (листи, щоденники тощо).

Кожешникова Н. А. О соотношении типов повествования в художественных текстах // Вопросы языкознания. 1985. №4 С. 104–114.

Кухаренко В. А. Интерпретация текста. М., 1988.

Ярмоленко Г. Г. Особенности сочетания типов изложения в структуре художественного текста // Материалы доповідей міжвузівської наукової конференції. Ізмаїл, 1995. С. 96–97.

Четверікова Олена
(Ізмаїл)

МОНОЛОГІЧНЕ ПЕРСОНАЖНЕ МОВЛЕННЯ У СКЛАДІ ЗОБРАЖЕНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ПОЗИЦІЇ АДРЕСАТА

Монолог персонажа, який є частиною загальної комунікативної системи, що існує в тексті художньої прози, являє собою процес цілеспрямованого спілкування з метою впливу на інших персонажів, учасників комунікативного акту. Отже, як ланка у загальному ланцюгу, поза цією метою не може бути вивченим [1, 340].

Багатий матеріал для вивчення особливостей сприйняття монологу персонажа його адресатом дає прозова художня література. Відобра-